

طراحی ساختار علی و تحلیل عوامل مؤثر بر حکمرانی خوب در سازمان بنادر و دریانوردی با استفاده از نگاشت شناختی فازی

احمد غفارزاده^۱، غلامرضا معمارزاده طهران^{۲*}، نبی‌اله محمدی^۳، ناصر حمیدی^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱/۲۹

چکیده

بنادر همواره نقش راهبردی در توسعه تجارت داخلی و بین‌المللی یک کشور ایفاء می‌نمایند، خواه این کشور در حال توسعه باشد یا توسعه یافته. بنادر به عنوان پایگاه تجارت دریایی در طول چند دهه اخیر تغییرات زیادی داشته‌اند اما متناسب با این تغییرات، سازمان بنادر و دریانوردی نیز به عنوان متولی اصلی سیاست‌گذاری در حوزه بندری و دریانوردی باید خود را به سرعت تطبیق دهد و این تطبیق و روند تغییرات و نسل‌های بنادر در کشور می‌بایست به سمت و سوی حکمرانی خوب در اداره امور بنادر منتج شود. روند تکاملی حکمرانی بنادر نشان می‌دهد که نمی‌توان یک نسخه واحد را برای اصلاحات حکمرانی در کل بنادر دنیا به کار برد، لذا در این پژوهش سعی بر آن است تا عوامل مؤثر بر حکمرانی خوب را در سطح سازمانی مورد بررسی قرار دهد. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و براساس ماهیت و روش، یک پژوهش توصیفی-پیمایشی است. در این مطالعه، ابتدا به شناسایی عوامل مؤثر بر حکمرانی خوب با بررسی مطالعات ادبیات گذشته به صورت فراترکیب مبادرت و سپس به پالایش مؤلفه‌ها با نظرسنجی از خبرگان با به کارگیری روش دلفی فازی پرداخته و نهایتاً برای نشان دادن استدلال علی بین مؤلفه‌ها از تکنیک نگاشت شناختی فازی استفاده می‌گردد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که مؤلفه‌های «تساوی حقوق و برابری»، «پاسخگویی و حساب‌پس‌دهی» و «نتیجه‌گرایی» به ترتیب بیشترین درجه مرکزیت را دارا بوده و این نمایانگر اهمیت مؤلفه‌های فوق در میان سایر مؤلفه‌های حکمرانی خوب در سازمان بنادر و دریانوردی است.

کلید واژه‌ها: حکمرانی، حکمرانی خوب، دلفی فازی، نگاشت شناختی فازی، سازمان بنادر و دریانوردی

^۱ دانشجوی دکترای مدیریت دولتی، گروه مدیریت، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی زنجان، زنجان، ایران

^۲ دانشیار گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم تحقیقات تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۳ استادیار گروه مدیریت، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی زنجان، زنجان، ایران

^۴ دانشیار گروه مدیریت، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی قزوین، قزوین، ایران

ایمیل نویسنده مسئول: gmemar@gmail.com

مقدمه

بر اساس آمارهای جهانی، حدود ۹۰ درصد از فعالیت‌های واردات و صادرات کشورها و به طور کلی فعالیت‌های تخلیه و بارگیری و حجم جابه‌جایی در فرآیند تجارت جهانی به وسیله دریا و بنادر صورت می‌گیرد. بنابراین، از این منظر می‌توان گفت بندر یک نقش حیاتی و اساسی در این فرآیند دارد و از آنجا که کشور ایران در مسیر کریدورهای بین‌المللی قرار دارد و به دلیل موقعیت جغرافیایی راهبردی کشور ایران در منطقه و برخورداری از حدود ۳۰۰۰ هزار کیلومتر مرزهای آبی در شمال و جنوب کشور، باعث شده است که ایران از جایگاه ممتازی در حمل و نقل بین‌المللی برخوردار باشد (باورصاد و دیگران، ۱۳۹۵). بنابراین واضح و مبهرن است بنادر همواره یک نقش راهبردی در توسعه تجارت داخلی و بین‌المللی یک کشور ایفاء می‌نمایند، خواه این کشور در حال توسعه باشد یا توسعه‌یافته. بنادر در زنجیره حمل و نقل بین‌المللی دارای نقش کلیدی هستند و بدون آنها فرآیند تولید، تجارت و مصرف تکمیل نخواهد شد. بنابراین دولت‌ها سعی دارند با طراحی و اجرای سیاست‌های مرتبط باساده‌سازی تشریفات تجاری، به کاهش زمان و هزینه مبادله و همچنین افزایش رقابت‌پذیری بنادر، زمینه را برای مواجهه با چالش‌های پیش‌رو در توسعه بنادر فراهم نماید. از نقطه نظر جهانی شدن، بنداری که خود را با این تغییرات تقاضا از لحاظ زیرساخت‌ها و خدمات بندری مطابقت ندهند رقابت‌پذیری خود را در توان عملیاتی جابجایی کالا از دست خواهند داد (سرای، ۱۳۸۵). بنادر به عنوان پایگاه تجارت دریایی در طول چند دهه اخیر تغییرات زیادی داشته‌اند اما متناسب با این تغییرات، سازمان بنادر و دریانوردی نیز به عنوان متولی اصلی سیاست‌گذاری در حوزه بندری و دریانوردی باید خود را به سرعت تطبیق دهد و این تطبیق و روند تغییرات و نسل‌های بنادر در کشور می‌بایست به سمت و سوی حکمرانی خوب در سازمان بنادر و دریانوردی منتج شود. روند تکاملی حکمرانی بنادر نشان می‌دهد که نمی‌توان یک نسخه واحد را برای اصلاحات حکمرانی در کل بنادر دنیا به کار برد لذا در این پژوهش سعی بر آن است تا مؤلفه‌های حکمرانی خوب را در سطح سازمانی که نقش عمده‌ای در اتصال بازار داخلی به تجارت بین‌الملل داشته و حلقه واسط و رابط توسعه تجارت داخلی با تجارت بین‌المللی است مورد بررسی و کنکاش قرار دهیم.

کیفیت حکمرانی همیشه دغدغه اصلی فلاسفه سیاسی، نظریه‌پردازان و دست‌اندرکاران بوده است (شانکارنگ^۵ ۲۰۱۸). نظریه حکمرانی به دنبال یافتن ویژگی‌ها و پیش‌نیازهای توسعه است و بیش از هر عامل دیگری بر تحول نهادها و ساختارهای درونی و قوانین رسمی و غیررسمی جوامع برای دست‌یافتن به آن تأکید می‌ورزد (امیری و دیگران، ۱۳۹۹). زیرا امروزه شهروندان، همچنان انتظار دریافت خدمات با کیفیت بالاتری را دارند و پاسخگویی به این انتظارات، شرایط جدیدی را می‌طلبد که نیازمند برخورداری از پارادایم‌های حکمرانی خوب و خدمات عمومی‌نویین در سطح کلان جامعه است. هر الگویی از حکمرانی^۶ باید سه سوال اساسی را در نظر بگیرد: چه کسی، چه چیزی و چگونه آن را کنترل می‌کند. این سه نقطه به طور مستقیم به بنای اصلی حکمرانی مرتبط هستند: ساختار، اقدامات و عناصر آن. ساختار به چارچوب قانون‌گذاری اشاره دارد؛ اقدامات، به ابزارهایی که منجر به هماهنگی می‌شوند و عناصر به عوامل و جریان‌های موجود (گونزالس لاکس و دیگران^۷ ۲۰۱۶). بنابراین می‌توان بیان نمود مسیر حکمرانی خوب باید نمایانگر راهی به سمت یک نظم مدنی زنده، یکپارچه و پایدار باشد (اهلوالیا و میلر^۸ ۲۰۲۰).

حال به طور خلاصه به برخی تعاریف اخیر در خصوص حکمرانی خوب در ذیل اشاره می‌کنم:

جدول ۱. تعاریف حکمرانی خوب

مرجع	سال	تعریف
کپینگ ^۹	۲۰۱۸: ۳	حکمرانی خوب به فرآیند مدیریت عمومی اشاره دارد که منافع عمومی را به حداکثر می‌رساند. یکی از ویژگی‌های اساسی آن این است که آن نوعی از مدیریت مشارکتی زندگی-عمومی است که توسط دولت و شهروندان انجام می‌شود و یک رابطه جدید بین دولت سیاسی و جامعه مدنی و همچنین وضعیت مطلوب آن دو است.
حمداچه و میرا ^{۱۰}	۲۰۱۸: ۱۰۹	حکمرانی خوب در تعریف بانک جهانی ظرفیت مدیریت و اصلاحات نهادی اجرا شده توسط سیاست دولت است که هماهنگی و تحویل خدمات عمومی مؤثر، پاسخگویی فعالان سیاسی و شهروندان را در راستای سیاست‌های توسعه بهبود می‌بخشد.

^۵. Shankar Nag

^۶. برابر مطالعات صورت‌گرفته تعداد دوازده سطح حکمرانی شناسایی شده است که حکمرانی خوب یکی از سطوح آن و حتی می‌توان عنوان کرد جامع‌ترین آنهاست (ادیانی ۱۳۹۶: ۸۱-۸۳).

^۷. González Laxe et al.

^۸. Ahluwalia & Miller

^۹. Keping

^{۱۰}. Mira & Hammadache

حکمرانی خوب بر مبنای تعریف بانک جهانی: "حکمرانی خوب شامل سنت و مؤسساتی است که قدرت را در یک کشور اعمال می‌کنند و شامل فرایندی است که در آن دولت‌ها انتخاب، نظارت و جایگزین می‌شوند؛ ظرفیت دولت برای تدوین و اجرای مؤثر سیاست‌های درست و احترام به شهروندان و دولت برای مؤسساتی که تعاملات اجتماعی-اقتصادی میان آن‌ها را اداره می‌کنند.	۲۰۱۶ ۲۰:	باها ^{۱۱}
حکمرانی خوب به وسیله قانون، وجود نهادهای دولتی مؤثر، شفافیت و پاسخگویی در مدیریت امور عمومی، احترام به حقوق بشر و مشارکت معنادار همه شهروندان، به ویژه زنان، در فرآیندهای سیاسی و تصمیماتی که بر زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارد، تعریف می‌شود.	۲۰۱۵ ۱۹۴:	وانی و سویترا ^{۱۲}

زیرا حکمرانی خوب امکان کاهش فساد را فراهم و برابری جنسیتی را تقویت می‌کند، تأثیر مثبتی بر توسعه پایدار دارد، به شهروندان اجازه می‌دهد از آزادی‌های شخصی برخوردار شوند، ابزارهایی برای مبارزه با فقر، محرومیت از زندگی، ترس و خشونت ارائه می‌دهد (پونیاتویچ و دیگران^{۱۳} ۲۰۲۰: ۵۴۰). در کاربرد معاصر، مفهوم حکمرانی خوب دو معنی اصلی دارد. اولین و محدودترین معنا با بانک جهانی در ارتباط است که آن را عمدتاً از نظر اداری و مدیریتی تفسیر می‌کنند. معنای دوم، که مرتبط با دولت‌های غربی است، بیشتر سیاسی است. گرچه این امر هم مربوط به مدیریت صحیح می‌شود، اما بر سیاست‌های دموکراتیک رقابتی اصرار دارد (شانکارنگ ۲۰۱۸: ۱۲۶-۱۲۷).

چهار چوب نظری پژوهش

شاخص‌های حکمرانی خوب

شاخص‌ها، ساز و کار مناسب برای معرفی و سنجش یک پدیده است. در این راستا افراد و نهادهای مختلف در تعریف و شناسایی حکمرانی خوب به بیان شاخص‌های آن پرداختند، تا ضمن شناسایی حکمرانی خوب، با استفاده از شاخص‌ها به اندازه‌گیری و سنجش آن در جوامع مختلف بپردازند. از دهه ۱۹۹۰ که حکمرانی مورد توجه بیشتر محققین، مقامات و سیاست‌گذاران قرار گرفت به تدریج به یکی از مفاهیم مهم تجربی و تحقیقاتی در حوزه بنادر تبدیل شد. هر چند مطالعات زیادی در باب حکمرانی بنادر و انواع آن انجام گرفته‌اند، اما به خاطر پیچیدگی و ابهام در گستره حکمرانی، هنوز توافق نظر جامعی درباره تعریف دقیق حکمرانی خوب در بنادر حاصل نشده است. اجمالاً منظور از حکمرانی، پذیرش و اجرای موازین حاکم بر حقوق دارایی و رفتار در مورد بنادر می‌باشد (ژانگ و دیگران^{۱۴} ۲۰۱۹: ۴۶). حکمرانی خوب در بنادر معطوف به رابطه بین حکمرانی و حالات مختلف سازمان‌دهی در بنادر می‌باشد و توسعه‌های به وقوع پیوسته در بنادر نشان از پیدایش نوع جدیدی از روابط بین بخش‌های خصوصی و دولتی دارد (دبریه^{۱۵} ۲۰۱۱: ۲). روند تکاملی حکمرانی بنادر نشان می‌دهد که نمی‌توان یک نسخه واحد را برای اصلاحات حکمرانی در کل بنادر به کار برد. برخی دولت‌های جهان، خصوصی‌سازی و رقابت را راه حلی برای تحقق کارآمدی بنادر در نظر گرفته‌اند. حکمرانی خوب در بنادر مختلف دارای تعابیر و تفاسیر مختلفی است. به عنوان مثال در بریتانیا، خصوصی‌سازی بنادر ارتباطی با افزایش یا بهبود کارایی بنادر نیافت، بلکه منجر به اتکای بیش از حد به سوبسیدهای دولتی در بخش دریایی شد؛ اما در چین و کره، خصوصی‌سازی، افزایش کارآمدی بنادر را به دنبال داشت. در انگلستان، بنادر پیرو قانون سلطنتی حکمرانی شرکتی، به عنوان بنادر دارای حکمرانی خوب شناخته می‌شوند. بر طبق این قانون، مؤلفه‌هایی همچون شفافیت، استقلال، مسئولیت‌پذیری، نظم، مسئولیت اجتماعی و عدالت در این بنادر مورد تأکید قرار می‌گیرند (موکونه^{۱۶} ۲۰۱۶: ۲۴). شکل ۱ بازیگران اصلی حاکم بر موضوعات در حکمرانی بنادر را نشان می‌دهد (ژانگ و دیگران^{۱۷} ۲۰۱۸: ۵۷).

^{۱۱}. Baha

^{۱۲}. Wani & Suwira

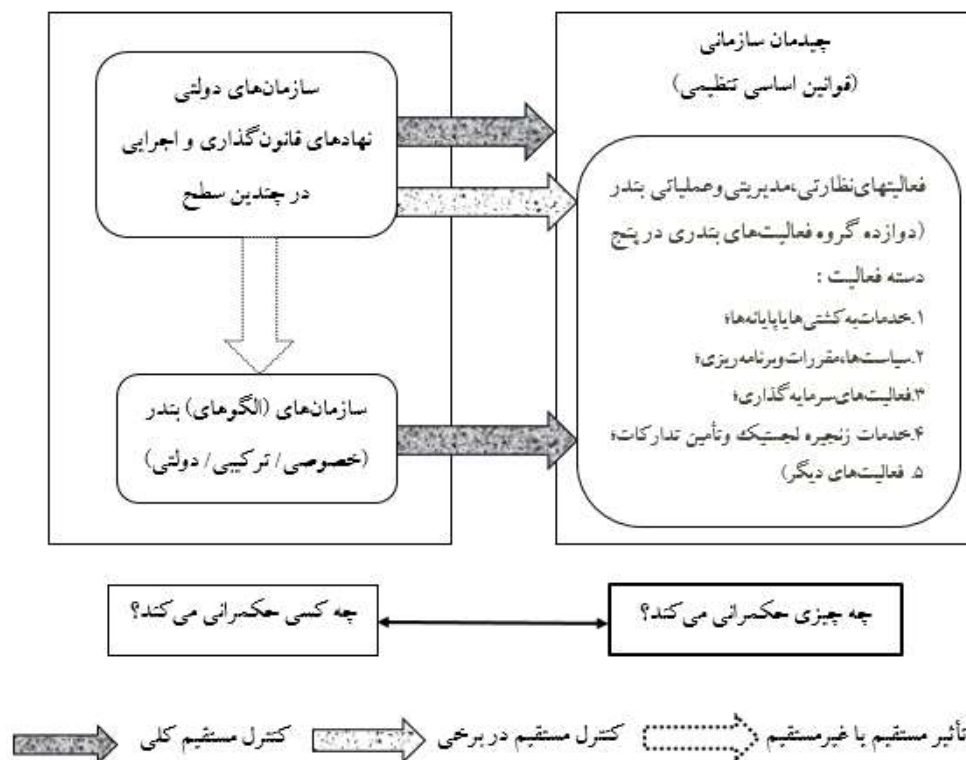
^{۱۳}. Poniatowicz et al.

^{۱۴}. Zhang et al

^{۱۵}. Debie

^{۱۶}. Mokone

^{۱۷}. Zhang et al.

شکل ۱. بازیگران اصلی حاکم در حکمرانی بندر

حکمرانی خوب به خودی خود شکل نمی‌گیرد و علل و عوامل گوناگونی در شکل‌گیری آن نقش دارند. این الگو، نه محدود به یک بخش یا سطح، بلکه امری فراگیر است که وجود آن در همه بخش‌های یک جامعه ضرورت دارد و تحقق آن به هماهنگی و آمادگی همه بخش‌ها نیازمند است (دوله و دیگران ۱۳۹۸: ۱۲۶). اما پیش از آن که به ارائه و تبیین شاخص‌های حکمرانی خوب و سنجش آن بپردازیم لازم است سطح آن برای سنجش حکمرانی خوب مشخص گردد. گراهام و همکاران بیان می‌کنند که چهار ناحیه یا سطح وجود دارد که در آن به طور خاص به مفهوم حکمرانی مربوط است که شامل: ۱. "حکمرانی در فضای جهانی" یا حکمرانی جهانی؛ با مسائل خارج از قلمرو حکمرانی فردی سروکار دارد. ۲. "حکمرانی در فضای ملی" یعنی در یک کشور؛ این امر گاهی به عنوان حفظ حقوق انحصاری دولت درک می‌شود که در آن ممکن است چندین سطح وجود داشته باشد: ملی، استانی یا ایالتی، بومی، شهری یا محلی. با این حال، نظارت بر این موضوع است که چگونه سایر فعالان مانند سازمان‌های جامعه مدنی می‌توانند در اتخاذ تصمیمات در مورد مسائل مربوط به مسائل عمومی نقش ایفا کنند. ۳. "حکمرانی سازمانی" یعنی در فضای سازمان؛ شامل فعالیت‌هایی است که معمولاً به هیئت مدیره پاسخگو هستند. برخی از آن‌ها به صورت خصوصی مالکیت و اداره می‌شوند، به عنوان مثال شرکت‌های تجاری. ممکن است در مالکیت عمومی باشند به عنوان مثال بیمارستان‌ها، مدارس، شرکت‌های دولتی و ... ۴. "حکمرانی اجتماعی" یعنی در فضای جامعه؛ این شامل فعالیت‌هایی در سطح محلی است که در آن بدنه سازمان‌دهی ممکن است شکل قانونی داشته باشد و در آن ممکن است یک هیأت حاکمه به طور رسمی تشکیل نشود (گراهام و دیگران^{۱۸} ۲۰۰۳: ۵-۴). لذا در این پژوهش بررسی حکمرانی خوب در سطح سازمانی مدنظر بوده که بیشتر پژوهشگران - کمتر بدان توجه نموده‌اند. بنابراین به راحتی می‌توان عنوان نمود از آنجایی که جامعه امروز یک «جامعه سازمانی»^{۱۹} است برای دستیابی به حکمرانی خوب یکی از ارکان اصلی اجرای آن قطعاً از طریق سازمان‌های فعال در آن جامعه فارغ از اینکه توسعه یافته باشد یا در حال توسعه صورت می‌گیرد. مع الوصف چون برای یافتن و بررسی عوامل کلیدی یا شاخص‌های مؤثر بر حکمرانی خوب چارچوبی از پیش تعیین شده جهت ارائه مؤلفه‌ها برای حکمرانی خوب برای بنادر کشور وجود نداشت؛ بنابراین، ابتدا از طریق مطالعه جامع و همه جانبه سوابق پژوهش‌های پیشین، طی روش کتابخانه‌ای از منابعی مانند کتاب‌ها و مقالات و پایان‌نامه‌ها، انواع نشریات نهادهای داخلی و بین‌المللی، در راستای تهیه و تنظیم ادبیات تحقیق، شناخت نسبتاً جامعی درباره حکمرانی خوب حاصل شده و از طریق تحلیل محتوای پراچ‌ت‌ترین نگاشته شده‌ها و نظرات اساتید و خبرگان در حوزه حکمرانی خوب، مفاهیم و شاخص‌های اصلی این رویکرد شناسایی شد که در ادامه به تبیین مختصر برخی مؤلفه‌های مرتبط با این پژوهش در خصوص حکمرانی خوب می‌پردازیم:

^{۱۸}. Graham et al.

^{۱۹}. Organizational Society

۱. حاکمیت قانون^{۲۰}: حاکمیت قانون به معنای تبعیت تمامی شهروندان، به ویژه مدیران و زمامداران از قانون می‌باشد. به این ترتیب باید تمام اعمال حکومتی در چارچوب قانون قرار گرفته و زمامداران مسئول اعمال خود باشند(امامی و شاکری ۱۳۹۴: ۳۴-۳۵ و باغسنگانی ۱۳۹۵: ۱۰) و حصول اینکه تا چه میزان قوانین در یک جامعه واقعی هستند و می‌توان به اجرای آن‌ها اطمینان داشت(عرب‌یارمحمدی و خوشمردان ۱۳۹۹: ۷).
۲. مسئولیت‌پذیری^{۲۱}: در حکمرانی خوب سازمان‌ها و نهادها باید در خدمت ذینفعان باشند و در قبال وظایف محوله مسئول باشند(آرایی و دیگران ۱۳۹۶: ۱۱۸-۱۱۹).
۳. شفافیت^{۲۲}: جریان آزاد تبادل اطلاعات بیانگر شفافیت است. فرایندها، نهادها و اطلاعات برای شهروندان که خواهان دسترسی هستند میسر است و اطلاعات کافی در اختیارشان قرار می‌گیرد(زرقانی و احمدی ۱۳۹۸: ۱۱۷).
۴. مشارکت^{۲۳}: مفهوم مشارکت در اینجا، اشاره به آزادی بیان و تنوع دیدگاه‌ها و سازماندهی یک جامعه مدنی دارد(حشمت‌زاده و دیگران ۱۳۹۶: ۱۵).
۵. اثربخشی^{۲۴}: فرایندها و موسسات نتایجی را تولید کنند که نیازها را برآورده می‌کنند(جیندال ۲۰۱۴: ۱۱۴).
۶. کارایی^{۲۵}: همواره می‌بایست بهترین استفاده از منابع صورت پذیرد(جیندال ۲۰۱۴: ۱۱۴).
۷. پاسخگویی و حساب‌پس‌دهی^{۲۶}: پاسخگویی یعنی اینکه افرادی که زمامدار هستند و قدرت را در جامعه در اختیار دارند، پاسخگویی اعمال خود باشند و افراد مختلف بتوانند آزادانه فعالیت و نظر خود را بیان کنند(پاداش زیوه و خدایانه ۱۳۹۴: ۱۶۸).
۸. دیدگاه استراتژیک^{۲۷}: درکی که از پیچیدگی‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی وجود دارد و این دیدگاه بر پایه آن استوار است(جیندال ۲۰۱۴: ۱۱۴).
۹. تساوی حقوق و برابری^{۲۸}: در حکمرانی خوب، همه افراد باید از فرصت‌های برابر برخوردار باشند. به عبارت دیگر همه مردان و زنان فرصت‌هایی برای اثبات یا حفظ رفاه خود دارند(جیندال ۲۰۱۴: ۱۱۴).
۱۰. اجماع‌محوری^{۲۹}: حکمرانی خوب، برای رسیدن به یک اجماع گسترده در مورد آنچه که بهترین منافع گروه است و ممکن است بر روی سیاست‌ها و رویه‌ها، متفاوت است(جیندال ۲۰۱۴: ۱۱۴).
۱۱. ارتقاء ارزش‌ها^{۳۰}: این شاخص از اندازه‌گیری تبیین ارزش‌ها و استانداردهای رفتاری برای اعضای سازمان و اهتمام به این ارزش‌ها در عمل بدست می‌آید (یاراحمدی و الماسی‌فرد ۱۳۹۶: ۶).
۱۲. نتیجه‌گرایی^{۳۱}: داشتن یک هدف سازمانی روشن، نشانی از حکمرانی خوب است(مقیم و اعلائی ۱۳۹۰: ۱۷۷). زیرا دریافت‌کنندگان خدمات از اینکه خدمات با کیفیت بالایی دریافت می‌کنند اطمینان دارند(حمزه‌بی و دیگران ۱۳۹۲: ۵).
۱۳. کنترل فساد^{۳۲}: دریافت شواهد به گستره‌ای که قدرت عمومی برای منافع شخصی اعمال می‌شود، از جمله اشکال کوچک و بزرگ فساد و نیز تصرف در دولت توسط نخبگان و منافع خصوصی گفته می‌شود(کافمن ۲۰۱۰: ۳).
۱۴. ظرفیت‌سازی^{۳۳}: ظرفیت‌سازی شامل بهبود منابع انسانی، تقویت خط‌مشی و مدیریت مالی و ایجاد و ارتقای شراکت در زمینه رشد کارساز اقتصادی و برابر در سطوح جهانی، منطقه‌ای و ملی و محلی است(امامی و شاکری ۱۳۹۴: ۲۹-۲۸).
۱۵. کیفیت‌تنظیم‌گری^{۳۴}: ظرفیت و توانایی دولت برای اداره کارآمد منابع و اجرای سیاست‌های درست که دو شاخص "اثربخشی دولت و کیفیت قوانین و مقررات" را شامل می‌شود(برادران شرکاء و ملک‌الساداتی ۱۳۸۶: ۴۹ و صحرایی و محمودی‌نیا ۱۳۹۷: ۲۱۱). هرچه دولت بتواند با تدوین و اجرای

^{۲۰}. Rule of law

^{۲۱}. Responsibility

^{۲۲}. Transparency

^{۲۳}. Participation

^{۲۴}. Effectiveness

^{۲۵}. Jindal

^{۲۶}. Efficiency

^{۲۷}. Responsiveness & Accountability

^{۲۸}. Strategic vision

^{۲۹}. Equal Rights and Equity

^{۳۰}. Consensus Orientation

^{۳۱}. promoting Values

^{۳۲}. Defining Outcomes

^{۳۳}. Control of corruption

^{۳۴}. Kaufmann et al.

^{۳۵}. Capability

^{۳۶}. Regulatory Quality

سیاست‌ها و نظامات مختلف، موجبات توسعه فعالیت‌های بخش خصوصی و اثرگذاری بیشتر آن بر اداره جامعه را فراهم آورد، سطح بالاتری از حکمرانی به وقوع خواهد پیوست (عرب‌یارمحمدی و خوشمردان ۱۳۹۹: ۸).

حال به برخی پژوهش‌های انجام شده در خصوص حکمرانی خوب در بنادر در ذیل اشاره می‌گردد:

بروکس در پژوهشی به بررسی حکمرانی خوب در بنادر به عنوان ابزارهایی در جهت توسعه اقتصادی پرداخت. نتایج این تحقیق نشان داد که اغلب بنادر با پیروی از چارچوب حکمرانی خوب در بنادر توانسته‌اند عملکرد خود را افزایش داده و باعث توسعه منطقه‌ای گردند (بروکس ۲۰۰۱: ۳۷).

مونوس در پژوهشی در بخش بندری بریتانیا، بنادر اصلی و انواع کالا، سیستم حکمرانی و پیشرفت‌های اخیر بحث و گفتگو می‌کند. تغییرات اخیر در سیاست ملی بررسی می‌شوند و توسعه‌های بالقوه جدید در حکمرانی در نظر گرفته می‌شوند، که منعکس‌کننده این موضوع است که چگونه وضعیت انگلیس برخی ملاحظات نظری کلیدی در رابطه با حکمرانی زیربنایی در یک سیستم سیاسی مدرن به نفع مالکیت خصوصی و بهره‌برداری از بخش حمل و نقل را نشان می‌دهد (مونوس ۲۰۱۶: ۳۸).

ژانگ و همکاران به پژوهشی با عنوان "چه کسی حکمرانی می‌کند و چه چیزی در اداره بندر حکمرانی می‌شود: مطالعه یک بررسی" مبادرت و براساس یک مرور فشرده ادبیات، به بررسی و ارائه پاسخ کلی به دو پرسش اصلی از حکمرانی بندر، یعنی چه کسی حکمرانی می‌کند و چه چیزی حکمرانی می‌شود، می‌پردازد. این مطالعه نشان می‌دهد که اساساً چیدمان سازمانی و فعالیت‌های خاص بندر، دو دسته اساسی از آنچه که حکمرانی می‌شود هستند. ترتیبات سازمانی، پیکربندی اداره بندر و تخصیص مسئولیت فعالیت‌های بندر را تعیین می‌کند (ژانگ و دیگران ۲۰۱۸).

ژانگ و همکاران در تحقیقی حکمرانی بندر، نحوه و اهداف آن را مورد بازنگری قرار دادند. این مطالعه بر مبنای نمونه‌ای متشکل از ۱۱۸ مطالعه درباره حکمرانی در بنادر انجام گرفت. نتایج به دست آمده از تحلیل این مطالعات نشان می‌دهد که واگذاری بنادر به بخش خصوصی و متمرکزسازی مجدد بنادر ابزار اصلی حکمرانی در سطح نهادی هستند. در سطح استراتژیک، ابزار اصلی حکمرانی عبارت بودند از: رقابت، محلی‌سازی بنادر، یکپارچگی بنادر، استراتژی مدیریت ذینفعان و حکمرانی شرکتی. در سطح مدیریتی، ابزار اصلی حکمرانی عبارتند از: قیمت‌گذاری، امتیاز انحصاری، مدیریت روابط کاربران/مشتریان، نظارت و سنجش، کنترل قانونی، مدیریت امنیت بنادر و تکنولوژی‌های ارتباطی و اطلاعاتی (ژانگ و دیگران ۲۰۱۹).

روش‌شناسی پژوهش

هدف اصلی از انجام این پژوهش تحلیل عوامل مؤثر بر حکمرانی خوب در سازمان بنادر و دریانوردی است. پژوهش حاضر از نظر هدف در حیطه تحقیقات کاربردی است و با توجه به اینکه در این پژوهش از مطالعات کتابخانه‌ای و روش میدانی استفاده می‌شود، می‌توان بیان کرد که پژوهش حاضر بر اساس ماهیت و روش، یک پژوهش توصیفی-پیمایشی است و از آنجایی که این روش به منظور گردآوری داده‌ها درباره یک یا چند صفت در یک مقطع زمانی از طریق نمونه‌گیری از جامعه انجام می‌شود می‌توان از آن به عنوان تحقیق پیمایشی به شیوه مقطعی نام برد. از آنجا که روش‌های تحقیق کمی از جمله توصیفی-پیمایشی، توصیفی-تحلیلی و آزمایشی به تنهایی نمی‌تواند به واقعیت پدیده‌های مرتبط با سازمان و مدیریت دست یافت (فعلی‌نیا ۱۳۹۸: ۶۵)، لذا برای زدودن این نقیصه در این پژوهش از منطق فازوی و تئوری سیستم‌های فازوی استفاده گردید زیرا دنیای واقعی ما بسیار پیچیده‌تر از آن است که بتوان یک توصیف و تعریف دقیق برای آن به دست آورد، بنابراین باید یک توصیف تقریبی یا همان فازوی که قابل قبول و قابل تجزیه و تحلیل باشد، برای یک مدل پژوهشی معرفی شود (نقاده ۱۳۹۲: ۲۸). چون روش تحلیل فازوی، هم نوع عضویت (تمایزات کیفی) و هم میزان عضویت (تفاوت‌های کمی) را در یک «مجموعه پیوستاری» همزمان مطرح می‌کند که بیانگر درجه‌بندی ناظر بر حالت‌های کیفی و میزان عضویت است و بدین طریق روش‌شناسی فازوی بین دو رویکرد کمی و کیفی پل می‌زند و این پل از طریق فازوی‌سازی روش تحلیل انجام می‌شود (گلشنی و قانلی ۱۳۹۲: ۶۱-۶۲).

جامعه آماری و نمونه‌گیری

جامعه آماری در این پژوهش در راستای گردآوری اطلاعات موردنیاز و اعتبارسنجی مؤلفه‌های حکمرانی خوب، مشتمل بر ۲۲ نفر خبرگان در سازمان بنادر و دریانوردی (که مشتمل بر هشت بندر اصلی بندر شهیدرجایی، بندر امام خمینی، بندر چابهار، بندر بوشهر، بندر خرمشهر، بندرانزلی، بندرامیرآباد و بندرنوشهر) است (شایان ذکر است هنگامی که میان اعضاء تجانس وجود داشته باشد، حدود ۱۰ تا ۲۰ عضو توصیه شده است (علیدوستی ۱۳۸۵: ۱۵) و از دیگر معیارها و ویژگی‌های اصلی جهت انتخاب خبرگان تحصیلات حداقل کارشناسی ارشد در زمینه مدیریت (تسلط نظری)، تجربه فعالیت‌های پژوهشی مرتبط، تجربه عملی، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش، دسترسی و وجود سابقه مدیریتی و حداقل ۱۲ سال سابقه کار بوده است). روش نمونه‌گیری استفاده شده در این پژوهش، به دلیل شناخته شده بودن و تعداد زیاد متخصصین روش نمونه‌گیری تصادفی و هدفمند بوده است (رحمانی و دیگران ۱۳۹۹: ۵۲۲). این پرسشنامه با کسب نظر از اساتید^{۳۶} و خبرگان، به لحاظ روایی‌ظاهری و سپس روایی مفهومی تأیید شد. شایان ذکر است در پژوهش کیفی کسب روایی با کسب پایایی نیز همراه است. استراتژی‌های ممیزی پژوهش، پایایی و روایی را در اختیار ما قرار می‌دهند که عبارتند از (دانایی فر و مظفری، ۱۳۸۷):

^{۳۷} Brooks

^{۳۸} Monios

^{۳۹} متشکل از اساتید راهنما و مشاور و چند تن دیگر از اساتید و پژوهشگران است.

۱. حساسیت پژوهشگر: به معنای وجود خلاقیت، حساسیت، تحلیل مستمر، تبحر و انعطاف‌پذیری پژوهشگر در فرایند انجام پژوهش.
۲. انسجام روش‌شناسی: به معنای همسویی بین سؤال و عناصر شیوه پژوهش، در نتیجه فرایند پژوهش به صورت رفت و برگشتی و با بازخوانی و تحلیل مستمر انجام می‌گیرد.
۳. کفایت نمونه‌گیری: به‌جای رجوع به افراد مختلف که ممکن است اطلاعات لازم پژوهشگر را نداشته باشند، به کارشناسان مراجعه می‌شود؛ بنابراین نمونه‌گیری به صورت تعمدی و انتخاب شده رخ می‌دهد. رجوع به کارشناسان تا جایی ادامه می‌یابد که پژوهشگر به اشباع نظری (اجماع) دست یابد و به این نتیجه برسد که دیگر چیز جدیدی کشف نخواهد شد.
۴. گردآوری و تحلیل همزمان داده‌ها
۵. اندیشیدن تئوریک: طی انجام پژوهش ایده‌هایی به ذهن پژوهشگر می‌رسد که در داده‌های جدید مجدداً تأیید می‌شوند و حتی ممکن است به اصلاح داده‌ها و روش‌های قبل منتهی شوند (دهقانی فیروزآبادی و بغیری ۱۳۹۳: ۱۶۸-۱۶۹).

یافته‌های پژوهش

چون در تحلیل عوامل مؤثر بر حکمرانی خوب در سازمان بنادر و دریانوردی ابهام زیادی وجود داشته و از سویی رابطه علت و معلولی بین مؤلفه‌ها را نمی‌توان به خوبی تشخیص داد لذا در این بخش به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از سه روش تحلیل محتوا، تکنیک دلفی فازی و تکنیک نگاهت شناختی فازی استفاده شده است، که هر بخش از تحلیل با توجه به سؤالات پژوهش مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

۱. تحلیل محتوا

در بخش اول به منظور تحلیل محتوای پژوهش‌های مربوط به حکمرانی خوب سؤال زیر مطرح می‌شود:

۱. مؤلفه‌های حکمرانی خوب بر اساس تحلیل محتوای ادبیات و نگاهت‌های موجود کدامند؟

با توجه به مطالعه جامع و همه‌جانبه مؤلفه‌های حکمرانی خوب در کتاب‌ها و مقالات مرتبط و فراوانی و تکرار مؤلفه‌های استخراج شده، مجموعه‌ای از مؤلفه‌ها که جامعیت داشته و دیگر مؤلفه‌ها را نیز پوشش می‌دادند و همچنین مرتبط با واحد تحلیل این پژوهش یعنی سطح سازمانی بوده به روش فراترکیب با اجماع نظر اولیه اساتید و در راستای کاهش قضاوت ذهنی، در اختیار گروه خبرگان قرار گرفت تا با ارزیابی و جرح و تعدیل، مؤلفه‌های نهایی حکمرانی خوب استخراج گردد. در جدول ۲ به طور خلاصه به اعم شاخص‌های مختلف حکمرانی خوب از دیدگاه نهادهای بین‌المللی و پژوهشگران اشاره می‌گردد:

مؤلفه‌ها	سال	مرجع
۱. مشارکت ۲. حاکمیت قانون ۳. مسئولیت‌پذیری ۴. شفافیت ۵. کارایی و اثربخشی ۶. حساب‌پس‌دهی ۷. دیدگاه استراتژیک ۸. برابری ۹. اجماع محوری	2011	UNDP ⁴⁰
۱. پاسخگویی و اظهار نظر ۲. ثبات سیاسی ۳. اثربخشی دولت ۴. نهادهای حاکم ۵. حاکمیت قانون ۶. مهار فساد	2019	WGIS ⁴¹
۱. حساب‌پس‌دهی ۲. مشارکت ۳. پیش‌بینی‌پذیری ۴. شفافیت	1995	AsDB ⁴²
۱. شفافیت ۲. مبارزه با فساد ۳. مشارکت ۴. اصلاحات قضایی و قانونی	2008	AfDB ⁴³
۱. مشارکت شهروندان ۲. توسعه اجتماعی ۳. دولت محوری ۴. مدیریت اقتصادی	2000	هاتر و شاه ⁴⁴
۱. اظهار نظر و صراحت ۲. مشارکت ۳. اثربخشی ۴. انسجام ۵. پاسخگویی	2001	EC ⁴⁵

^{۴۰}. The United Nations Development Programme

^{۴۱}. Worldwide Governance Indicators

^{۴۲}. The Asian Development Bank

^{۴۳}. The African Development Bank

^{۴۴}. Huther and Shah

^{۴۵}. Commission of the European Communities

OECD ⁴⁶	2000	۱. مشارکت ۲. مساوی در برابر قانون ۳. پاسخگویی ۴. شفافیت ۵. رضایت عمومی ۶. برابری ۷. مسئولیت پذیری ۸. کارایی و اثربخشی ۹. دیدگاه استراتژیک
OPM & CIPFA ⁴⁷	2004	۱. نتیجه گرایی ۲. اثربخشی نقش ها و وظایف ۳. ارتقاء ارزش ها ۴. شفافیت ۵. ظرفیت سازی ۶. پاسخگویی
AGR ⁴⁸	2006	۱. نمایندگی سیاسی ۲. مدیریت اقتصادی ۳. کنترل فساد ۴. اثربخشی سازمانی و پاسخگویی ۵. حقوق بشر ۶. حاکمیت قانون
UN-HABITAT	2006	۱. مشارکت ۲. حاکمیت قانون ۳. شفافیت ۴. مسئولیت پذیری ۵. اجماع محوری ۶. تساوی حقوق و جامعیت ۷. پاسخگویی ۸. کارایی و اثربخشی
IIAG ⁴⁹	2019	۱. ایمنی و امنیت ۲. فرصت اقتصادی پایدار ۳. توسعه انسانی ۴. مشارکت و حقوق بشر ۵. حاکمیت قانون ۶. شفافیت و فساد
UNESCAP ⁵⁰	2009	۱. پاسخگویی ۲. شفافیت ۳. انصاف ۴. کارایی ۵. مشارکت ۶. شایستگی
الهی ^{۵۱}	2005	۱. ابزارهای مشارکت ۲. تساوی در برابر قانون ۳. شفافیت ۴. مسئولیت پذیری ۵. توافق و رضایت ۶. برابری ۷. پاسخگویی ۸. کارایی و اثربخشی
کافمن و همکاران	2010	۱. پاسخگویی و اظهار نظر ۲. ثبات سیاسی ۳. اثربخشی دولت ۴. کیفیت تنظیم گری ۵. حاکمیت قانون ۶. مهار فساد
WBI ⁵²	2012	۱. حق اظهار نظر و پاسخگویی ۲. ثبات سیاسی و مقابله با خشونت ۳. اثربخشی دولت ۴. کیفیت مقررات ۵. حاکمیت قانون ۶. کنترل فساد
جوییز و همکاران ^{۵۳} (اصول نولان)	2014	۱. تعهد عمیق به انسجام، ارزش های اخلاقی و اجرای قانون ۲. اظهار نظر و مشارکت جامع ذینفعان ۳. تعریف پیامدها و نتایج بر طبق منافع اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی ۴. تعیین مداخله های لازم برای بهینه سازی تحقق پیامدهای مورد نظر ۵. افزایش ظرفیت نهادها از جمله ظرفیت رهبری و ظرفیت کارکنان ۶. مدیریت ریسک ها و عملکرد از طریق کنترل داخلی - و مدیریت مالی عمومی قوی ۷. اجرای اقدامات مطلوب در باب شفافیت و گزارشگری

جدول ۲: شاخص های حکمرانی خوب از دیدگاه نهادهای بین المللی و پژوهشگران

۲. تکنیک دلفی فازی

در بخش دوم جهت پالایش و مشخص نمودن میزان توافق بر سر شاخص های شناسایی شده از مرحله تحلیل محتوا از تکنیک دلفی فازی استفاده گردید. بر این اساس، سؤال دوم پژوهش به ترتیب زیر ارائه و سپس مورد بررسی قرار گرفت:

۱. مؤلفه های اصلی حکمرانی خوب در سازمان بنادر و دریانوردی کدامند؟

در این پژوهش از تکنیک دلفی فازی به دلیل توافق خبرگان در مورد شاخص ها که مبنای تصمیم گیری بوده و هم در فضای فازی که به طور دقیق تر به تحلیل نظرات کلامی خبرگان می پردازد استفاده و در سه راند انجام گرفته و در پرسشنامه ای که شامل مؤلفه های شناسایی شده حکمرانی خوب از خبرگان بوده خواسته شد تا در یک طیف هفت گزینیه ای (کاملاً بی اهمیت ۱، خیلی بی اهمیت ۲، بی اهمیت ۳، متوسط ۴، با اهمیت ۵، خیلی با اهمیت ۶ کاملاً با اهمیت ۷)^{۵۴} میزان موافقت خود را درباره هر مؤلفه در قالب متغیرهای کلامی مندرج در پرسشنامه بیان کنند که در نتیجه ۱۵ مؤلفه از طریق نظرسنجی از خبرگان استخراج که پس از انجام راند دوم و سوم دلفی فازی مؤلفه هایی که میانگین قطعی آن ها از عدد ۷ کمتر بوده حذف شدند. با توجه به انجام روش دلفی فازی تعداد ۱۵ معیار به عنوان مؤلفه های حکمرانی خوب مطابق جدول ۳ تأیید و جهت انجام تکنیک نگاشت شناختی فازی مورد استفاده قرار گرفتند.

^{۴۶}. Organization for Economic Cooperation and Development.

^{۴۷}. Office for Public Management & Chartered Institute of Public Finance and Accountancy

^{۴۸}. African Governance Report

^{۴۹}. The Ibrahim Index of African Governance of Mo Ibrahim Foundation

^{۵۰}. United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific

^{۵۱}. Elahi

^{۵۲}. World Bank Institute

^{۵۳}. Juiz et al (Nolan Principles)

^{۵۴}. در این پژوهش از اعداد فازی مثلثی با عبارات کلامی زیر استفاده شده است (سیف الدین و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۷): کاملاً بی اهمیت (0,0,0)، خیلی بی اهمیت (0,1,3)، بی اهمیت (1,3,5)، متوسط (3,5,7)، با اهمیت (5,7,9)، خیلی با اهمیت (7,9,10)، کاملاً با اهمیت (9,10,10).

جدول ۳. مؤلفه‌های نهایی حکمرانی خوب

مؤلفه‌های پالایش شده حکمرانی خوب					
مؤلفه‌ها	میانگین قطعی	مؤلفه‌ها	میانگین قطعی	مؤلفه‌ها	میانگین قطعی
پاسخگویی و حساب پس‌دهی (C1)	۷.۷۷	ارتقاء ارزش‌ها (C6)	۸.۵۶	کارایی (C11)	۷.۰۹
شفافیت (C2)	۷.۴۲	حاکمیت قانون (C7)	۷.۷۳	اجماع محوری (C12)	۷.۰۱
نتیجه‌گرایی (C3)	۷.۹۰	کیفیت تنظیم‌گری (C8)	۸.۰۵	مسئولیت‌پذیری (C13)	۷.۴۱
ظرفیت‌سازی (C4)	۷.۳۰	کنترل فساد (C9)	۸.۵۲	مشارکت (C14)	۸.۱۰
اثربخشی نقش‌ها و وظایف (C5)	۷.۹۰	تساوی حقوق و برابری (C10)	۷.۰۳	دیدگاه‌استراتژیک (C15)	۷.۴۶

۳. تکنیک نگاشت شناختی فازی^{۵۵}

نگاشت‌شناختی فازی یکی از تکنیک‌های تحقیق در عملیات نرم در حوزه ساختاردهی مسأله است که می‌تواند با استخراج نقشه ذهنی خبرگان، تصاویری سلسله مراتبی از عوامل ایجادکننده و پیامدهای آنها ارائه دهد. نگاشت‌شناختی فازی، نسخه توسعه‌یافته نگاشت شناختی است که برای الگوسازی زنجیره پیچیده روابط علی استفاده می‌شود و قدرت روابط علی را با عددی در بازه ۱ و -۱ نمایش می‌دهد (مصطفایی و دیگران ۱۳۹۷: ۵). در مدل‌های نگاشت شناختی فازی تجارب انباشته شده افراد با دانش موجود در حوزه‌ای که مدل برای آن ترسیم شده است یکپارچه می‌شود و بر مبنای آنها روابط علت و معلولی میان عوامل تشکیل‌دهنده به وجود می‌آید (طالب‌پور و احمدی ۱۳۸۸: ۱۱). به عبارت دیگر نگاشت‌های شناختی فازی نوعی ابزار گرافیکی برای نمایش باورها و ایده‌ها، ادراکات و تفاسیر از یک موقعیت مبتنی بر دانش و تجربه فرد یا گروه هستند که با دو عنصر مفهوم و رابطه علی بین مفاهیم توصیف می‌شوند. گره یا مفهوم به یک موجودیت، یک وضعیت یا ویژگی از یک سیستم اشاره دارد (نیک‌شاپوری و دیگران ۱۳۹۷: ۱۰۲).

در واقع روش نقشه‌های شناختی فازی^{۵۶}، یکی از ابزارهای تحلیل شناختی است که به عنوان یک موتور استنباطی کارآمد توانایی مدل‌سازی کیفی و کمی روابط سببی پیچیده را دارا می‌باشد. نقشه‌های شناختی فازی ابزاری ترکیبی است که از ویژگی‌های منطق فازی^{۵۷} و شبکه‌های عصبی مصنوعی^{۵۸} بهره‌مند می‌باشد. به دلیل تمرکز نقشه‌های شناختی فازی بر حلقه‌های بازخوردی، می‌توان آن را نوعی روش پویایی سیستم دانست. ویژگی‌های پویا و قابلیت‌های یادگیری نقشه‌های شناختی فازی باعث می‌شود تا به ابزاری فوق‌العاده مناسب برای مدل‌سازی، تحلیل، تصمیم‌گیری، پیش‌بینی و ... تبدیل شود (جعفری اسکندری و فرهنگ ۱۳۹۴: ۳۲).

در بخش سوم برای بررسی روابط علت و معلولی میان عوامل تشکیل‌دهنده حکمرانی خوب سوال زیر مطرح می‌شود:

۱. ساختار روابط علی میان مؤلفه‌های حکمرانی خوب در سازمان بنادر و دریانوردی چگونه است؟

در این بخش به پیاده‌سازی تکنیک برای نگاشت شناختی فازی برای ۱۵ معیار پژوهش به منظور طراحی ساختار علی و تحلیل عوامل مؤثر بر حکمرانی خوب در سازمان بنادر و دریانوردی که در جدول ۴ آورده شده می‌پردازیم.

در این مطالعه از این روش چهار مرحله‌ای برای یافتن نتایج نگاشت‌شناختی فازی استفاده شده است. نسخه پذیرفته شده این روش شامل چهار ماتریس است که عبارتند از: ماتریس تأثیر اولیه (IIMS^{۵۹})؛ ماتریس تأثیر فازی (FIMS^{۶۰})؛ ماتریس قدرت تأثیر روابط (SRMS^{۶۱}) و ماتریس تأثیر نهایی (FMS^{۶۲}) که برای اجرای گام پنجم نگاشت‌شناختی فازی (FCM) استفاده می‌شود. محاسبات اجرایی تکنیک نگاشت‌شناختی فازی با استفاده از نرم افزار FCMapper به تفکیک گام‌های زیر انجام شده است:

^{۵۵}. Fuzzy Cognitive Map

^{۵۶}. FCMs: Fuzzy cognitive Maps

^{۵۷}. FL: Fuzzy Logic

^{۵۸}. ANNs: Artificial Neural Networks

^{۵۹}. Initial Influence Matrix of Success

^{۶۰}. Fuzzified Influence Matrix of Success

^{۶۱}. Strength of Relationships Matrix of Success

^{۶۲}. Final Matrix of Success

گام اول: تشکیل ماتریس اولیه موفقیت

ماتریس اولیه موفقیت یک ماتریس $[n \times m]$ است که در آن n تعداد عوامل کلیدی موفقیت و m تعداد افراد برای کسب داده‌هاست. هر عنصر ماتریس (O_{ij}) ، نمایانگر اهمیتی است که فرد برای مفهوم قابل است. عناصر $O_{i1}, O_{i2}, \dots, O_{im}$ عناصر برداری مرتبط با عوامل کلیدی موفقیت متعلق به ردیف ماتریس هستند. در این گام ماتریس اولیه نگاشت شناختی فازی در اختیار ۲۲ نفر از خبرگان قرار داده شد و ماتریس اولیه به طور مستقیم از پاسخ خبرگان به پرسشنامه (درجه اهمیت هر یک از عوامل بر اساس امتیازدهی طیف لیکرت ۷ نقطه)، تشکیل گردید.

جدول ۴. تشکیل ماتریس اولیه موفقیت

Initial Matrix	E1	E2	E3	...	E20	E21	E22
<i>C1</i>	۴	۴	۵	...	۴	۴	۵
<i>C2</i>	۳	۳	۶	...	۳	۳	۷
<i>C3</i>	۳	۴	۷	...	۳	۴	۶
...
<i>C13</i>	۳	۳	۵	...	۳	۳	۵
<i>C14</i>	۳	۳	۶	...	۳	۳	۶
<i>C15</i>	۳	۴	۶	...	۳	۴	۶

گام دوم: تشکیل ماتریس فازی شده موفقیت

بردارهای عددی V_1 به مجموعه‌های فازی منتقل می‌شوند که در آن‌ها هر عنصر مجموعه فازی مؤید میزان عضویت عنصر O_{ij} بردار V_i با خود بردار V_i است. به این منظور ارزش حداکثری در V_i را یافته و $X_i = 0$ برای آن در نظر گرفته می‌شود؛ یعنی:

$$\text{MAX} \rightarrow X_i (O_{iq}) = 1 \quad \text{رابطه (۱)}$$

سپس ارزش حداقلی در V_i را یافته و $X_i = 0$ برای آن در نظر گرفته می‌شود؛ یعنی:

$$\text{MIN} \rightarrow X_i (O_{iq}) = 0 \quad \text{رابطه (۲)}$$

نسبت تمامی عناصر دیگر بردار V_i در بازه صفر و یک مشخص می‌شود که در آن درجه عضویت عنصر O_{ij} در بردار V_i است. رابطه (۳)

$$X_i (O_{ij}) = \frac{(O_{ij} - \text{MIN}(O_{ip}))}{(\text{MAX}(O_{ip}) - \text{MIN}(O_{ip}))}$$

در این مرحله، یک ارزش سقف بالاتر یا پایین‌تر تعیین می‌شود. اگر بردار عددی عناصر m مرتبط با مفهوم i و O_{ij} باشد با $j=1,2,3, \dots$ در این صورت، به عنوان عناصر m ، V_i ارزش‌های سقف بالاتر و پایین‌تر به شرح زیر هستند:

$$j=1 \dots m \quad o_{ij} \rightarrow X_i (O_{ij}) = 1 \quad \text{رابطه (۴)}$$

$$\forall j=1 \dots m \quad o_{ij} (o_{ij} \leq a_u) \rightarrow X_i (O_{ij}) = 0$$

عناصر باقیمانده بردار در بازه صفر و یک برآورد می‌شوند که در این گفتار طبق نظر خبرگان، عدد هفت به عنوان بیشینه و عدد یک به عنوان کمینه داده‌ها در محاسبات در نظر گرفته می‌شود.

در این گام با استفاده از رابطه (۳) ماتریس فازی شده موفقیت را تشکیل می‌دهیم و جهت فازی‌سازی مطابق رابطه فوق هر عنصر ماتریس اولیه را از کمینه عناصر ماتریس اولیه کسر و بر تفاوت مقدار بیشینه و کمینه ماتریس اولیه تقسیم و مقدار فازی شده هر عنصر را در ماتریس جایگذاری می‌کنیم. هر عنصر در این ماتریس نشان‌دهنده درجه عضویت هر عامل است. نتیجه ماتریس فازی شده در جدول ۵ آورده شده است.

جدول ۵: ماتریس فازی شده موفقیت معیارها

Fuzzified Matrix	E1	E2	E3	E20	E21	E22
<i>C1</i>	۰.۵۰	۰.۵۰	۰.۶۷	۰.۵۰	۰.۵۰	۰.۶۷

<i>C2</i>	۰.۳۳	۰.۳۳	۰.۸۳	۰.۳۳	۰.۳۳	۱.۰۰
<i>C3</i>	۰.۳۳	۰.۵۰	۱.۰۰	۰.۳۳	۰.۵۰	۰.۸۳
.....
<i>C13</i>	۰.۳۳	۰.۳۳	۰.۶۷	۰.۳۳	۰.۳۳	۰.۶۷
<i>C14</i>	۰.۳۳	۰.۳۳	۰.۸۳	۰.۳۳	۰.۳۳	۰.۸۳
<i>C15</i>	۰.۳۳	۰.۵۰	۰.۸۳	۰.۳۳	۰.۵۰	۰.۸۳

گام سوم: تشکیل ماتریس رابطه قدرت

ماتریس رابطه قدرت موفقیت، یک ماتریس $[n \times n]$ است که هر عنصر ماتریس نشانگر رابطه میان عامل i و عامل j است. همچنین می‌تواند ارزش‌ها را در بازه $[-۱, ۱]$ بپذیرد. هر عامل کلیدی موفقیت به عنوان یک بردار عددی S_{ij} نشان داده می‌شود که حاوی عناصر n برای هر مفهوم نشان داده شده در نقشه است. سه رابطه احتمالی در S_{ij} میان مفاهیم i و j وجود دارد. به صورتی که $\langle S_{ij} \rangle > 0$ نشانگر علیت مستقیم (مثبت)، $\langle S_{ij} \rangle < 0$ نشانگر علیت معکوس (منفی) و $S_{ij} = 0$ نشانگر عدم رابطه مفاهیم i و j می‌باشد. نزدیکی رابطه میان دو بردار V_1 و V_2 نشانگر قدرت رابطه میان متغیرها در ارتباط با این دو بردار است که توسط عنصر S_{12} نشان داده شده که در ماتریس قدرت تأثیر روابط ارایه شده است. اگر d_j فاصله میان عناصر j بردارهای V_1 و V_2 به صورت زیر باشد:

$$d_j = |X_1(V_j) - X_2(V_j)| \quad \text{رابطه (۵)}$$

و AD میانگین فاصله میان بردارهای V_1 و V_2 باشد:

رابطه (۶)

$$AD = \frac{\sum_{j=1}^m |d_j|}{m}$$

نزدیکی یا شباهت S میان دو بردار $S = 1$ موید شباهت کامل و $S = 0$ نشانگر حداکثر درجه عدم شباهت) بر اساس این معادله نشان داده می‌شود:

$$S = L - AD$$

رابطه (۷)

در این گام برای محاسبه این ماتریس از رابطه‌های (۵)، (۶) و (۷) استفاده می‌شود. این ماتریس نشان دهنده قدرت رابطه بین دو عامل است. برای بردارهایی که به طور مستقیم مرتبط هستند و آنانی که دارای رابطه معکوس هستند، به محاسباتی متفاوت نیاز است.

جدول ۶ ماتریس رابطه قدرت موفقیت

Strength of Relationships Matrix	<i>C1</i>	<i>C2</i>	<i>C3</i>	<i>C13</i>	<i>C14</i>	<i>C15</i>
<i>C1</i>	۰.۰۰	۰.۱۱	۰.۵۲	۰.۰۸	۰.۱۰	۰.۴۸
<i>C2</i>	۰.۱۱	۰.۰۰	۰.۱۳	۰.۰۸	۰.۰۵	۰.۰۸
<i>C3</i>	۰.۱۲	۰.۱۳	۰.۰۰	۰.۱۳	۰.۰۸	۰.۰۹
.....
<i>C13</i>	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۱۳	۰.۰۰	۰.۰۶	۰.۰۵
<i>C14</i>	۰.۱۰	۰.۰۵	۰.۰۸	۰.۰۶	۰.۰۰	۰.۰۵
<i>C15</i>	۰.۰۹	۰.۰۸	۰.۰۹	۰.۰۵	۰.۰۵	۰.۰۰

گام چهارم: تشکیل ماتریس نهایی موفقیت

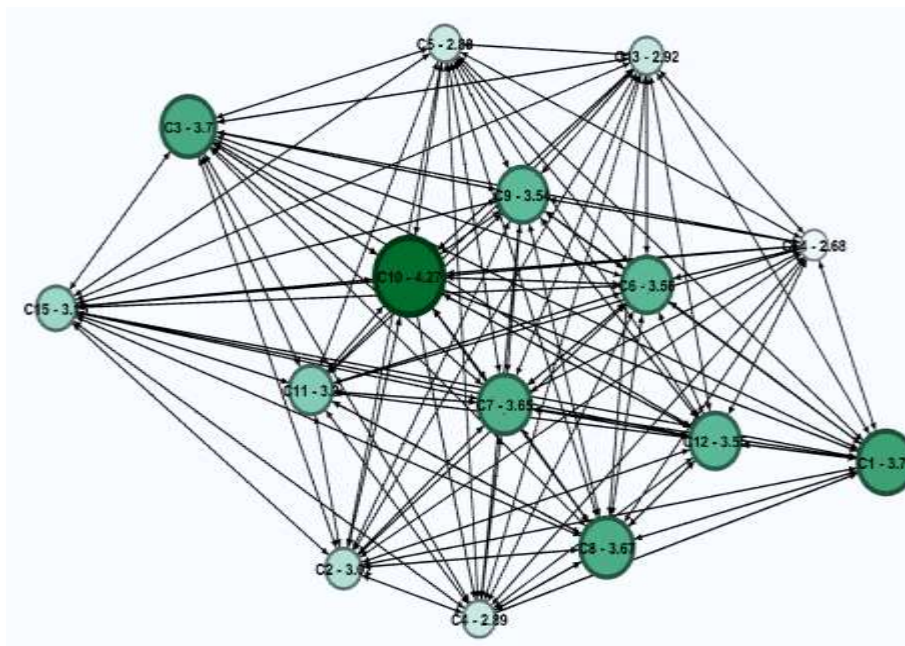
برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و تبدیل ماتریس قدرت تأثیر روابط به ماتریس نهایی موفقیت به یک نظر کارشناسی نیاز است که تنها آن دسته از عناصر فازی که نمایانگر روابط علی میان عوامل کلیدی موفقیت هستند، مشخص گردد. در این پژوهش، گروه کانونی متشکل از تعدادی خبرگان تشکیل گردید و نظر خود را درباره رابطه عوامل بیان کردند و عواملی را که هیچ نوع رابطه‌ای با یکدیگر ندارند، مشخص کردند.

جدول ۷: ماتریس مجاورت نهایی

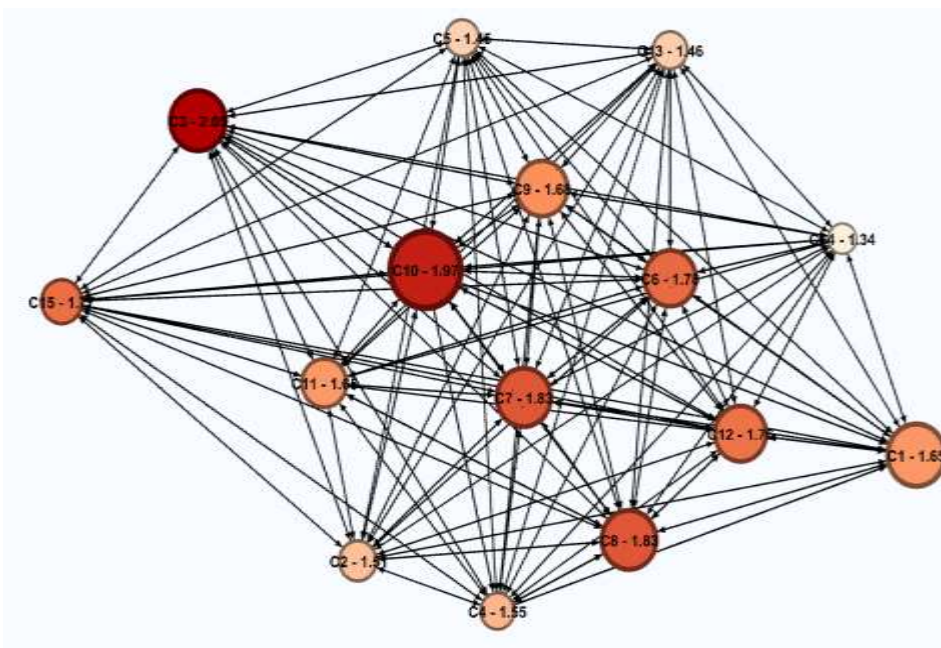
<i>Final Matrix</i>	C1	C2	C3	C13	C14	C15
C1	۰.۰۰	۰.۱۱	۰.۵۲-	۰.۰۸	۰.۱۰	۰.۴۸-
C2	۰.۱۱	۰.۰۰	۰.۱۳	۰.۰۸	۰.۰۵	۰.۰۸
C3	۰.۱۲	۰.۱۳	۰.۰۰	۰.۱۳	۰.۰۸	۰.۰۹
.....
C13	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۱۳	۰.۰۰	۰.۰۶	۰.۰۵
C14	۰.۱۰	۰.۰۵	۰.۰۸	۰.۰۶	۰.۰۰	۰.۰۵
C15	۰.۰۹	۰.۰۸	۰.۰۹	۰.۰۵	۰.۰۵	۰.۰۰

گام پنجم: نمایش گرافیکی نگاشت شناختی فازی (FCM)

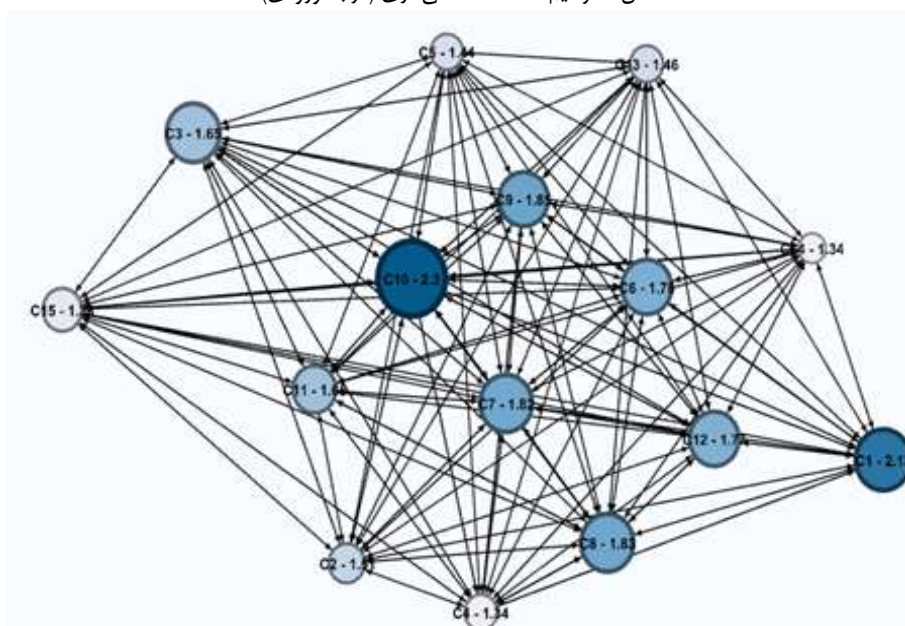
در این مرحله، یک نقشه شناختی فازی هدفمند برای ترسیم عوامل کلیدی موفقیت ترسیم می‌شود. در نمایش نهایی، هر فلش عوامل i و j دارای یک وزن علامت‌دار است که نشان‌دهنده قدرت رابطه علیت میان عوامل و ارزش مندرج در ماتریس نهایی موفقیت در سلول ارائه شده در ردیف i و ستون j است (احمدنژاد و دیگران ۱۳۹۶: ۶۶۳-۶۶۴). بر اساس ماتریس مجاورت نهایی، گراف حکمرانی خوب مطابق نمودار زیر حاصل می‌شود. در این نمودار ارتباط بین عامل‌ها به همراه وزن آنها نشان داده شده است. همانطور که در شکل قابل مشاهده است، ۱۵ عامل به عنوان معیارهای حکمرانی خوب هستند که با وزن‌هایی به هم مرتبط شده‌اند. طبق تصویر علی می‌توان درجه تأثیر پذیری، تأثیرگذاری و درجه مرکزیت مفاهیم را به صورت تصویر زیر نشان داد. مرکزیت گره‌ها بر اساس مجموع تأثیرگذاری و تأثیرپذیری مفاهیم (گره‌ها) تعریف می‌شود. تأثیرگذاری، مجموع قدرمطلق روابط خروجی از گره می‌باشد و اثرپذیری مجموع قدر مطلق روابط ورودی به گره است. برای رسم نگاشت شناختی فازی از خروجی نرم‌افزار FCMapper به عنوان ورودی در نرم افزار Gefi استفاده می‌کنیم. در شکل زیر نقشه شناختی فازی که نشان‌دهنده روابط علی بین عوامل هست، نشان داده شده است.

شکل ۲. ترسیم نگاشت شناختی فازی حکمرانی خوب (درجه مرکزیت)

شکل ۳. ترسیم نگاشت شناختی فازی (درجه ورودی)

شکل ۴. ترسیم نگاشت شناختی فازی (درجه خروجی)

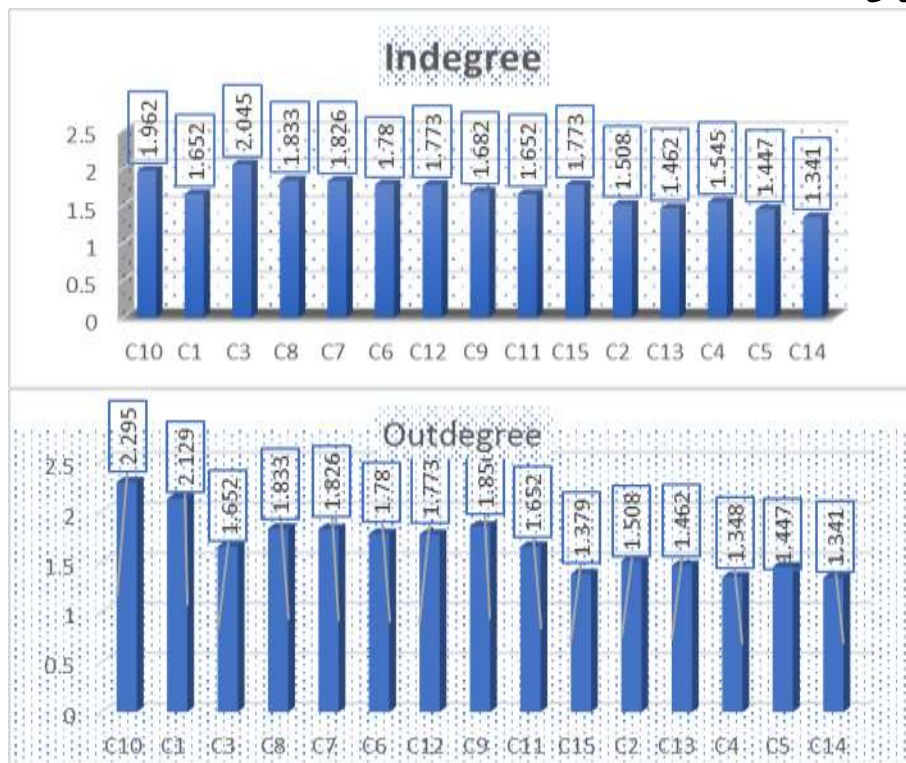
با توجه به ۱۵ معیار اصلی دخالت داده شده در ترسیم نگاشت شناختی فازی، ۲۰۶ ارتباط بین عوامل استخراج گردید. درجه درونداد (id) میزان تأثیرپذیری عوامل و درجه برونداد (od) نشان دهنده تأثیرات اعمال شده توسط یک مفهوم می‌باشد و به عبارت دیگر میزان تأثیرگذاری عوامل را نشان می‌دهد و درجه مرکزیت جمع دو عامل قبلی می‌باشد. نوع عناصر براساس درجه ورودی و درجه خروجی آنها تعیین شده است. درجه ورودی از جمع ستونی قدر مطلق مقادیر مربوط به یک عنصر در ماتریس مجاورت به دست می‌آید و نشان‌دهنده قدرت تجمعی عناصر اثرگذار در عنصر مد نظر است. درجه خروجی یک عنصر از جمع سطری مقادیر مربوط به یک عنصر در ماتریس مجاورت به دست آمده است و قدرت تجمعی اثرگذاری آن عنصر را نشان می‌دهد (مصطفایی و دیگران ۱۳۹۷: ۱۰). هر عامل با درجه مرکزیت بالاتر در واقع یا (od) بالاتر و یا (id) بالاتری نسبت به دیگر عوامل داشته است و در هر دو حالت این عامل در سیستم یک عامل مهم تلقی می‌شود و باید مورد توجه قرار گیرد. درگراف‌های فوق رنگ بندی از تیره تا روشن نشان دهنده درجه مرکزیت با اوزان بالا به پایین است. مثلاً گره تساوی حقوق و برابری (C10) دارای بیشترین وزن و کمترین وزن مربوط به مشارکت (C14) می‌باشد.

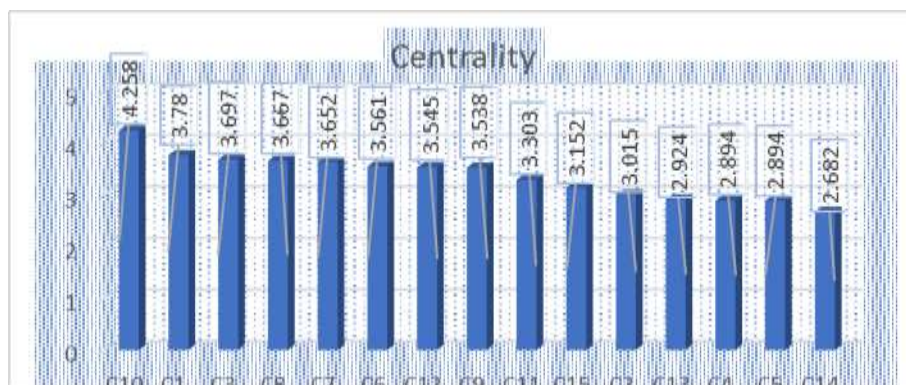
همانطور که در جدول فوق آمده است در این پژوهش عوامل تساوی حقوق و برابری (C10)، پاسخگویی و حساب‌پس‌دهی (C1) و نتیجه‌گرایی (C3) به ترتیب بیشترین درجه مرکزیت را دارا هستند که نمایانگر اهمیت متغیرهای فوق در میان متغیرهای حکمرانی خوب در سازمان بنادر و دریانوردی است.

جدول ۸. اطلاعات خروجی مدل نگاشت شناختی فازی

حکمرانی خوب	تعداد مسیرهای ورودی به هر گره	تعداد مسیرهای خروجی از هر گره	وزن خالص ورودی (درجه ورودی گره)	خالص خروجی (درجه خروجی گره)	درجه مرکزیت
C10	۱۲	۱۴	۱.۹۶۲	۲.۲۹۵	۴.۲۵۸
C1	۱۴	۱۲	۱.۶۵۲	۲.۱۲۹	۳.۷۸۰
C3	۱۴	۱۴	۲.۰۴۵	۱.۶۵۲	۳.۶۹۷
C8	۱۴	۱۴	۱.۸۳۳	۱.۸۳۳	۳.۶۶۷
C7	۱۴	۱۴	۱.۸۲۶	۱.۸۲۶	۳.۶۵۲
C6	۱۴	۱۴	۱.۷۸۰	۱.۷۸۰	۳.۵۶۱
C12	۱۴	۱۴	۱.۷۷۳	۱.۷۷۳	۳.۵۴۵
C9	۱۳	۱۴	۱.۶۸۲	۱.۸۵۶	۳.۵۳۸
C11	۱۴	۱۴	۱.۶۵۲	۱.۶۵۲	۳.۳۰۳
C15	۱۴	۱۴	۱.۷۷۳	۱.۳۷۹	۳.۱۵۲
C2	۱۴	۱۴	۱.۵۰۸	۱.۵۰۸	۳.۰۱۵
C13	۱۴	۱۴	۱.۴۶۲	۱.۴۶۲	۲.۹۲۴
C4	۱۳	۱۲	۱.۵۴۵	۱.۳۴۸	۲.۸۹۴
C5	۱۴	۱۴	۱.۴۴۷	۱.۴۴۷	۲.۸۹۴
C14	۱۴	۱۴	۱.۳۴۱	۱.۳۴۱	۲.۶۸۲

در نمودارهای زیر به ترتیب Indegree میزان تأثیرپذیری عوامل و Outdegree تأثیرات اعمال شده و Centrality درجه مرکزیت را حکمرانی خوب نشان می‌دهد.

نمودار ۱. نمودار ستونی درجه ورودی (Indegree) و درجه خروجی (Outdegree) و درجه مرکزیت (Centrality)

بحث و نتیجه گیری

سازمان بنادر و دریانوردی به عنوان یکی از سازمان‌های دولتی (بازرگانی انتفاعی) متولی در بخش حمل و نقل همواره نقشی راهبردی را در توسعه تجارت داخلی و بین‌المللی ایفاء می‌کنند. با توجه به حجم گسترده صادرات و واردات کالا، توسعه بنادر کشور به عنوان دروازه‌های ارتباطی کشور، امری الزامی است زیرا بنادر از جمله عوامل تسریع در فرآیند توسعه اقتصاد ملی و منطقه‌ای و یکی از حلقه‌های اصلی حمل و نقل دریایی و مبادی ورود و خروج کالا به شمار می‌روند. به واسطه رشد تجارت جهانی تردد در بنادر روبه فزونی گذاشته، کشتی‌ها بزرگتر شده، ترکیب کالای که حمل می‌شوند از تنوع بیشتری برخوردار گردیده و همزمان با ساخت کشتی‌های بزرگتر، شیوه‌های حمل و نقل توسعه پیدا کرده و زمان ورود کشتی‌ها به بنادر به طور قابل ملاحظه‌ای اهمیت روزافزون یافته است. بنابراین بنداری که خود را با این تغییرات تقاضا از لحاظ زیرساخت‌ها و خدمات بندری مطابقت ندهند رقابت‌پذیری خود را در توان عملیاتی جابجایی کالا از دست خواهند داد. از سویی ارائه خدمات در بنادر تابعی از شیوه مدیریت در آنها می‌باشد که خود منعکس کننده کیفیت حکمرانی است اما در جواب این که چگونه کیفیت حکمرانی سنجیده می‌شود و از چه عواملی تأثیر می‌پذیرد، سطوح مختلف حکمرانی مطرح (دوازده سطح) و از بین سطوح مختلف جامع‌ترین آنها یعنی حکمرانی خوب مطرح می‌شوند. حکمرانی خوب دارای شاخص‌هایی از قبیل شفافیت، میزان پاسخگویی، کنترل فساد، میزان مشارکت، حاکمیت قانون و ... بوده که این شاخص‌ها علاوه بر سنجش کیفیت، مانند نقشه راهی مشخص است که دستیابی به اهداف ترسیم شده را تسهیل می‌نماید. لذا در این پژوهش به منظور شناسایی و استخراج مؤلفه‌های تأثیرگذار در ابتدا بر اساس مطالعات گذشته اقدام و با استفاده از فن دلفی فازی مؤلفه‌های نهایی با نظر خبرگان پالایش و سپس ساختار علی مابین مؤلفه‌ها از طریق نگاهت شناختی فازی با کمک گراف ترسیم گردید. در این پژوهش با تکیه بر قابلیت‌های تکنیک نگاهت شناختی فازی در مدل‌سازی و تصمیم‌سازی مسئله مؤلفه‌های مؤثر در حکمرانی خوب مورد تحلیل قرار گرفت که بر اساس نتایج حاصل از داده‌ها مبتنی بر ساختار علی، مؤلفه‌های «تساوی حقوق و برابری»، «پاسخگویی و حساب‌پس‌دهی»، «نتیجه‌گرایی»، «کیفیت مقررات» و «حاکمیت قانون» بیشترین اثرگذاری را در حکمرانی خوب را داشته و می‌بایست در تصمیم‌سازی‌ها توسط متولیان امر مورد توجه ویژه قرار گیرند. لذا تصمیم‌گیران برای اجرای حکمرانی خوب در ابتدا می‌بایست به معرفی امکانات و فرصت‌ها برای همه احاد اعم از سازمانی و غیرسازمانی اهتمام ویژه داشته و همواره به ایجاد شرایطی همراه با مساوات برای پاسخگویی سازمان در برابر ذینفعان به طرق مختلف برنامه‌ریزی نمایند که این امر مسلماً به ارائه خدمات با کیفیت منتج خواهد شد و این خدمات را می‌توان با طراحی چارچوب قانونی منصفانه و بی‌طرفانه برای حضور و توسعه هر چه بیشتر و فعالانه‌تر بخش خصوصی جهت ارائه به ذینفعان تدوین و اجرا کرد.

منابع

- احمدنژاد، علیرضا. سنگری، محمدصادق. بزرگی‌امیری، علی. (۱۳۹۶). مدل‌سازی عوامل کلیدی آمادگی بیمارستان‌ها برای سیستم تدارک الکترونیک با استفاده از نقشه شناختی فازی (مورد مطالعه: یک بیمارستان تخصصی در تهران). *مجله دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران (بیاورد سلامت)*، دوره ۱۱، شماره ۶، بهمن و اسفند، ص ۶۶۰-۶۷۴.
- ادیانی، سیدیونس. (۱۳۹۶). فن حکمرانی (فن توسعه انسانی). مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر مطالعات بنیادین حکومتی کد موضوعی: ۳۳۰، شماره مسلسل: ۱۵۶۵۳.
- آرایی، وحید. قاسمی، ابوالفضل. معینی‌فر، یاسر. (۱۳۹۶). توصیه‌های سیاستی موانع تحقق‌پذیری حکمرانی خوب در اداره امور عمومی (مطالعه موردی: فرمانداری و شهرداری شهرستان مینودشت). *فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، دوره ۷، شماره ۲۵، زمستان، ص ۱۱۳-۱۳۳.
- امامی، محمد. شاکری، حمید. (۱۳۹۴). حکمرانی خوب و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران. *پژوهش‌نامه حقوق تطبیقی*، سال اول، شماره ۲، پاییز و زمستان، ص ۵۷-۲۵.
- امیری، ایوب. رزقی رستمی، علیرضا. گلرد، پروانه. صالحی صدقیانی، جمشید. (۱۳۹۹). ارائه الگویی برای حکمرانی خوب در بخش دفاعی جمهوری اسلامی ایران و ضرورت به کارگیری آن. *فصلنامه علمی مدیریت منابع در نیروی انتظامی*، سال هشتم، شماره ۲، تابستان، ص ۱۸۱-۲۱۴.

- باغسنگانی، سیدمحسن. (۱۳۹۵). آشنایی با مفاهیم حقوق عمومی بررسی مفهوم «حکمرانی خوب». ناظر علمی: علی بهادری جهرمی، دفتر مطالعات نظام سازی اسلامی، پژوهشکده شورای نگهبان، شماره مسلسل: ۱۳۹۵۰۰۰۲.
- باورصاد، پرویز. جمشیدی، صادق. جمشیدی، زینب. (۱۳۹۵). کاربرد دیمتل فازی در شناسایی و تحلیل روابط بین عوامل مؤثر بر خصوصی سازی بنادر ایران. فصلنامه اقیانوس شناسی، سال هفتم، شماره ۲۵، بهار، ص ۳۱-۲۳.
- برادران شرکاء، حمیدرضا. ملک الساداتی، سعید. (۱۳۹۰). تأثیر حکمرانی خوب (براساس شاخص‌های بانک جهانی) بر رشد در کشورهای منتخب (۱۹۹۶-۲۰۰۵). فصلنامه علمی راهبرد، دوره (۱)، شماره (۴۹)، سال چهارم، ص ۲۷ تا ۵۲.
- پاداش زبوه، حمید. خدایانه، بهمن. (۱۳۹۴). برآورد تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب بر اقتصاد دانش بنیان در کشورهای منتخب. فصلنامه علمی-پژوهشی برنامه و بودجه، سال بیستم، شماره ۳، ص ۱۶۵-۱۸۷.
- جعفری اسکندری، میثم. فرهنگ، محمد. (۱۳۹۴). طراحی مدل نقشه شناختی فازی عوامل تأثیرگذار بر هزینه-زمان - کیفیت در پروژه های نفت و گاز مطالعه موردی: پالایشگاه ۱۵ شرکت مجتمع گاز پارس جنوبی. ماهنامه علمی-ترویجی اکتشاف و تولید نفت و گاز، شماره ۱۲۵، مردادماه، ص ۳۰-۳۷.
- حشمت زاده، محمدباقر. طالبی، محمدعلی. حاجی یوسفی، امیرمحمد. (۱۳۹۶). بررسی موانع تحقق حکمرانی خوب در فرهنگ سیاسی ایران. جستارهای سیاسی معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی سال هشتم، شماره اول، ص ۱-۲۴.
- حمزه‌بی، مجید. برادران، محمدمهدی. هاتقی، فاطمه. (۱۳۹۲). حکمرانی خوب در شهرداری مشهد. پنجمین کنفرانس برنامه ریزی مدیریت شهری (ص ۱-۱۲). مشهد، ۴ و ۵ اردیبهشت ۱۳۹۲، دوره ۵، شهرداری مشهد.
- دباغ، سروش. نفری، ندا. (۱۳۸۸). تبیین مفهوم خوبی در حکمرانی خوب. نشریه مدیریت دولتی، سال اول، شماره ۳، ص ۳-۱۸.
- دوله، فاطمه. سیف الهی، سیف الله. زنجانی، حبیب الله. (۱۳۹۸). مطالعه زمینه ها و موانع شکل گیری حکمرانی خوب در ایران معاصر. فصلنامه علمی- پژوهشی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، سال سیزدهم، شماره دوم، پیاپی (۴۵)، تابستان، ص ۱۲۳-۱۵۴.
- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال. بغیری، علی. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل کلیدی جنگ داخلی در خاورمیانه عربی با استفاده از روش دلفی فازی. فصلنامه آفاق امنیت، سال هفتم، شماره ۲۴، پاییز، ص ۱۵۱-۱۷۸.
- زرقانی، سیدهادی. احمدی، ابراهیم. (۱۳۹۸). حکمرانی خوب در دولتهای محلی: تمرکز زدایی، فصلنامه دولت پژوهی، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، سال پنجم، شماره ۹۱، پائیز، ص ۱۰۷-۱۳۸.
- رحمانی، عبدالله. وزیری نژاد، رضا. احمدی نیا، حسن. رضائیان، محسن. (۱۳۹۹). مبانی روش شناختی و کاربردهای روش دلفی: یک مرور روایی. مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، دوره ۱۹، مرداد، ص ۵۱۵-۵۳۸.
- سرایبی، خسرو. (۱۳۸۵). الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت و تأثیرات آن بر بنادر کشور. چهاردهمین همایش ارگان های دریایی کشور (ص ۱-۱۷)، ۱۹ الی ۲۱ اردیبهشت ماه، محمودآباد.
- سیف‌الدین اصل، امیرعلی. تقفی، فاطمه. ذوالفقارزاده، محمدمهدی. (۱۳۹۵). استخراج شاخص‌های کلیدی توسعه پژوهش با روش دلفی فازی ایشیکاوا برای بخش بهداشت و درمان. فصلنامه راهبرد، شماره ۸۱، سال ۲۵، زمستان، ص ۵-۲۶.
- صحرائی، علیرضا. محمودی نیا، امین. (۱۳۹۷). الگوی حکمرانی خوب: چارچوبی برای تحلیل اقتصاد سیاسی دولت هاشمی رفسنجانی (۱۳۷۸-۱۳۷۶). فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، دوره ۸، شماره ۲۸، پاییز، ص ۲۰۷-۲۲۸.
- طالب‌پور، علیرضا. احمدی، صدرا. (۱۳۸۸). ارزیابی هوشمندانه نقشه شناختی فازی (FCM). چشم‌انداز مدیریت، شماره ۳۰، ص ۹-۲۸.
- عرب یارمحمدی، جواد. خوشمردان، علی اسماعیلی. (۱۳۹۹). شاخص‌های حکمرانی خوب و ارزیابی وضعیت ایران. پژوهشکده امور اقتصاد و دارایی، وزارت امور اقتصاد و دارایی، ناظر علمی: یکتا اشرفی، تاریخ نشر، شناسه گزارش: ۹۹۰۱۰۲۰۰۸۳.
- علیدوستی، سیروس. (۱۳۸۵). روش دلفی: مبانی، مراحل و نمونه‌هایی از کاربرد. فصلنامه علمی و ترویجی مدیریت و توسعه، سال هشتم، شماره ۳۱، زمستان، ص ۸-۲۳.
- فعلی‌نیا، آزاده. (۱۳۹۸). طراحی و تبیین الگوی اثربخش تصویرپردازی سازمانی در صنعت گردشگری ایران. رساله برای دریافت درجه Ph.D. مدیریت دولتی گرایش رفتار سازمانی، دانشگاه آزاد اسلامی.
- گلشنی، علیرضا. قائدی، محمدرضا. (۱۳۹۲). روش فازی در پژوهش، پلی ما بین روش‌های کمی و کیفی پژوهش. روش‌ها و مدل‌های روانشناختی، سال چهارم، شماره ۱۴، زمستان، ص ۴۵-۶۵.
- مصطفایی دولت‌آباد، خدیجه. آذر، عادل. مقبل‌باعرض، عباس. (۱۳۹۷). شناسایی و تحلیل ریسک‌های عملیاتی با استفاده از نگاهت شناختی فازی. فصلنامه علمی- پژوهشی مدیریت دارایی و تأمین مالی، سال ششم، شماره چهارم، شماره پیاپی (۲۳)، زمستان، ص ۱-۱۸.
- مقیم، سیدمحمد. اعلایی‌اردکانی، مصطفی. (۱۳۹۰). سنجش شاخص‌های حکمرانی خوب و نقش دولت الکترونیک در ارتقای آن. مجله مدیریت فناوری اطلاعات، دوره سوم، شماره ۸، ص ۱۷۱-۱۸۸.

- نقاده، فاطمه. (۱۳۹۲). کاربردهای منطق فازی در یادگیری ماشین. پروژه دوره کارشناسی، رشته مهندسی فناوری اطلاعات، دانشگاه پیام نور، مرکز اصفهان - واحد کاشان.
- نیک شاپوری، مهدی. عباس نژاد، طیبه. احمدی کهن، علی رضا. (۱۳۹۷). تحلیل روابط علی بین شاخص‌های بهره‌وری سبز با رویکرد نگاهت شناختی فازی. چشم‌انداز مدیریت صنعتی، سال هشتم، شماره ۳۲، زمستان، ص ۹۷-۱۱۹.
- یاراحمدی، محسن. الماسی، محمدرسول. (۱۳۹۶). ارزیابی وضعیت حکمرانی در سازمان‌های دولتی (مورد مطالعه استان کرمانشاه). اولین همایش بین‌المللی برنامه‌ریزی اقتصادی، رویکردها و کاربردها، توسعه پایدار و متوازن منطقه‌ای (ص ۱-۴)، سندج، ۱۳ و ۱۴ اردیبهشت، دانشگاه کردستان.
- Ahluwalia, Pal., Miller, T. (2020). The continuing importance of good governance. *Social Identities*, 26:1, pp 1-2.
- AGR (THE Africa Governance Report). (2019). Promoting African Union Shared Values. Prepared by The African Peer Review Mechanism (APRM) In Collaboration with the African Governance Architecture (AGA), January.
- AfDB (The African Development Bank).(2008). Governance Strategic Directions and Action Plan Gap 2008-012. April . p.15.
- AsDB(The Asian Development Bank).(1995). Governance: Sound Economic Management (August). pp.3, 4, 8 .
- Baha, H. (2016). Good Governance and Human Development: The case of Afghanistan Submitted in fulfilment of the partial requirements for the degree: Master of Public Policy and Good Governance. Master Thesis.
- Brooks, M. R. (2001). Good governance and ports as tools of economic development: are they compatible, Proceedings of the IAME Conference.
- CEC (Commission of the European Communities).(2001).European Governance. A White Paper, Brussels,fn. 1 on p. 8-10.
- Debrie, J. (2011). Different tiers of government in port governance: some general remarks on the institutional geography of ports in Europe and Canada. 12th World Conference on Transport Research, Jul 2010, Lisbonne, Portugal. 16p. hal-00615146.
- Elahi, K. Q. (2005). Economic Inequality and Paretian Welfare Economics: Some Insinuating Questions. BRAC University Dhaka, Bangladesh, FSSE 35, 19-36
- González, L. F., Sánchez, R. J., Garcia, A. (2016). the adaptation process in port governance: the case of the Latin countries in South America and Europe. *Journal of Shipping and Trade*, pp.1-20.
- Graham, J., Amos, B., Tim, P. (2003). Principles for Good Governance in the 21 Century.The Institute On Governance (IOG), Policy Brief No. 15 - Institute on Governance, Ottawa, Canada. Retrieved from: www.io g.ca.
- IIAG (The Ibrahim Index of African Governance of Mo Ibrahim Foundation) .(2019). AGENDAS 2063 & 2030: IS AFRICA ON TRACK? Index Report.
- Jindal, N. (2014). Good Governance: Needs and Challenges. *International Journal of Scientific & Engineering Research*, Volume 5, Issue 5, May, Jaypee University of Information Technology, pp113-116.
- Juiz, C., Guerrero, C., Lera, I. (2014). Implementing Good Governance Principles for the Public Sector in Information Technology Governance Frameworks. *Open Journal of Accounting*, 2014, 3, 9-27 Published Online January 2014. Retrieved from: (<http://www.scirp.org/journal/ojacct>).
- Kaufmann, D., Kraay, A., Mastruzzi, M. (2010). The Worldwide Governance Indicators Methodology and Analytical Issues. The World Bank Development Research Group Macroeconomics and Growth Team, Policy Research Working Paper, pp1-31.
- Keping, Y. (2018). Governance and Good Governance: A New Framework for Political Analysis. School of Government, Peking University, Beijing 100871, China, pp1-8.
- Mira, R., Hammadache, A. (2018). Good Governance and Economic Growth: A Contribution to the Institutional Debate about State Failure in Middle East and North Africa. Université Paris 13, CEPN Laboratory, France; IFC, Renmin University, China, pp:107-120.
- Monios, J. (2016). PORT GOVERNANCE IN THE UK: PLANNING WITHOUT POLICY. Transport Research Institute, Edinburgh Napier University Merchiston Campus, Edinburgh, EH10 5DT, United Kingdom.
- Mokone, T.(2016). The impact of governance structure on the port performance: a case of Durban Port. World Maritime University Dissertations, 533, pp1-69.

- OECD (Organization for Economic Cooperation and Development).(2000). Directorate for Public Governance and Territorial Development. Principal Elements of Good Governance.
- OPM & CIPFA (Office for Public Management and the Chartered Institute of Public Finance and Accountancy). (2004). The Good Governance Standard for Public Services. The Independent Commission on Good Governance in Public Services. London. pp 1-38.
- Poniatowicz, M., Dziemianowicz, Ryta., Kargol-Wasiluk, Aneta. (2020). Good Governance and Institutional Quality of Public Sector: Theoretical and Empirical Implications. European Research Studies Journal, Volume XXIII, Issue 2, pp. 529-556.
- Huther, J., Shah, A. (2000). Anti-Corruption Policies and Programs: A Framework for Evaluation (December). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=632571>.
- Shankar Nag, Ninad. (2018). Government, Governance and Good Governance. Indian Journal of Public Administration, Dayal Singh Evening College, University of Delhi, New Delhi, India. 64(1), pp122-130.
- UN-HABITAT (The United Nations Human Settlements Program).(2006). The urban governance index: a tool of the quality of urban governance. Beirut.
- UNDP (United Nations Development Programme). (2011). Towards Human Resilience: Sustaining MDG Progress in an Age of Economic Uncertainty. pp.268-278, Retrieved from www.undp.org.
- UNESCAP (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific).(2009) "What Is Good Governance?". 1-3. Mr. Yap Kioe Sheng Chief, Poverty Reduction Section UNESCAP, UN Building, Rajdamnern Nok Ave. Bangkok 10200, Thailand.
- Wani Hilal, A., Suwirta, A. (2015). Changing Dynamics of Good Governance in Africa. International Journal for Educational Studies, 7(2) February, by Minda Masagi Press Bandung and UMP Purwokerto, Indonesia ISSN 1979-7877 and website: www.educare-ijes.com. pp:189-202
- WBI (World Bank Institute). (2012). Governance data web-interactive inventory of datasets and empirical tools. washington, dc. Retrieved from: www.worldbank.org/wbi/governance/govdatasets/index.html.
- WGIS (The Worldwide Governance Indicators). (2019). Report on six broad dimensions of governance for over 200 countries and territories over the period 1996-2019. Retrieved from: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Documents>.
- Zhang, Q., Geerlings, H., Makhloufi, A., Chen, S. (2018). Who governs and what is governed in port governance: A review study. Transport Policy 64, pp.51-60.
- Zhang, Q., Zhenga, S., Geerlings H., Makhloufi, A. (2019). Port governance revisited How to govern and for what purpose? , Transport Policy 77, 46-57.

نحوه استناد به مقاله:

غفارزاده؛ احمد، معمارزاده طهران؛ غلامرضا، محمدی؛ نبی‌اله، حمیدی؛ ناصر.(۱۴۰۰). طراحی ساختار علی و تحلیل عوامل مؤثر بر حکمرانی خوب در سازمان بنادر و دریانوردی با استفاده از نگاهت شناختی فازی. مجله توانمندسازی سرمایه انسانی، ۴ (۲)، ۱۱۱-۱۲۸.

http://jhce.iaurasht.ac.ir/article_۶۸۳۵۷۹.html